

Letnik 1, številka 2 / (junij) 2002, ISSN 1854-4096
[Zveza društev slepih in slabovidnih Slovenije](#)
Odgovorni in tehnični urednik, Marino Kačič
Naročnikov v digitalni in zvočni obliki: 669

Opozorilo: Avtorji prispevkov so sami odgovorni za svoja stališča!

[Domov](#) [Uredništvo](#) [Naročite se na brezplačen e-Rikoss](#)

VSEBINA:

1. Predstavitev: **ZAČETKI RAČUNALNIŠTVA MED SLEPIMI IN SLABOVIDNIMI V SLOVENIJI**
2. Test: **ORODNA VRSTICA NAJDI.SI ZA POŠILJANJE SMS SPOROČIL In IŠKANJE PO SPLETU**
3. Test: **DEBINET - SPLETNO OKNO ZA DEBITELOVE NAROČNIKE**
4. Izkušnje: **KAKO LAHKO SLEPI S POMOČJO RAČUNALNIKA IN MOBILNEGA TELEFONA POŠILJAMO ALI BEREMO SMS SPOROČILA**
5. Iz prakse: **SEMINAR O UPORABI RAČUNALNIŠKE PROGRAMSKE OPREME ZA SLEPE IN SLABOVIDNE PRI POUKU GEOGRAFIJE, BIOLOGIJE IN SLOVENSKEGA JEZIKA**
6. Poročilo: **KAJ JE BILO NA TELEINFOSU'02 ZANIMIVEGA ZA OSEBE Z INVALIDNOSTJO**
7. Novičke: **INFORMACIJE IZ KIBER SVETA**

Predstavitev: **ZAČETKI RAČUNALNIŠTVA MED SLEPIMI IN SLABOVIDNIMI V SLOVENIJI**

Tibor Kuronja

Murska Sobota, 28. maj 2002

Danes je samoumevno, da imaš pred sabo na mizi računalnik, ga vklopiš in čez čas začne govoriti Jaws. Na Brajevem zaslonu se začne nekaj premikati ali pa se na zaslonu pojavi povečani tekst in že lahko delamo. Vendar pa včasih ni bilo tako. Mogoče se bo komu zdelo čudno, če rečem, da smo se lotili računalništva, ne da bi sploh imeli računalnik.

Prvi poskus, da bi se tudi slepi in slabovidni v Sloveniji ukvarjali z računalništvom, sega v leto 1980, ko so se v Centru slepih in slabovidnih v Škofji Loki lotili tega projekta. Res je tudi, da takrat v Centru v Škofji Loki še ni bilo nobenega računalnika, kaj šele kakega strokovnjaka iz tega področja. Enostavno rečeno, podali smo se na pot računalništva, nismo pa vedeli kako so te poti zavite. Včasih pa tudi z nepremagljivimi ovirami posejane. V Centru v Škofji Loki je bil takrat ravnatelj g. Dolenc in vedelo se je, da se slepi in slabovidni po svetu že ukvarjajo z računalništvom kot programerji. Tako smo to poskusili tudi pri nas.

V prvi skupini, ki je začela osvajati znanje iz računalništva smo bili: Marjan Mejak iz Izole, tudi nekdanji Predsednik Koperskega Društva, Valter Bubala iz Kopra in pa jaz. Z Marjanom sva prišla v Center v Škofjo Loko na rehabilitacijo, medtem, ko je Valter končeval Administrativno šolo v Centru. Ker je Marjan bil že takrat brez vida, je zato za branje tekstov uporabljal optakon. Z Valterjem pa sva še imela eno malenkost ohranjenega vida in sva zato lahko uporabljala pri branju lupo in elektronsko povečalo.

Dogovorjeno je bilo, da bomo teoretične stvari predelali v Centru. Praktični del izobraževanja pa v IBM-ovem centru Intertrade v Radovljici. Najprej smo dobili tri knjige, katere smo morali predelati. To so bile osnove računalništva od opisa računalnika, medijev raznih zapisov, job kontrol, bit, bajt, luknjana kartica itd. Znanje, ki smo ga pridobili iz teh uvodnih knjig je bilo preverjeno na tako imenovanem sprejemnem izpitu v Radovljici. Uspešno opravljen izpit je bil predpogoj, da smo se lahko v nadaljevanju udeleževali zahtevnejših seminarjev. Med drugim smo se morali naučiti delati z ICCF in WM DOS-ovim editorjem. Vsi trije smo ta preizkus uspešno opravili. Za vedno mi bo ostal v spominu ta prvi obisk Intertradovega centra v Radovljici, kjer sem prvič v življenju videl računalnik. Pravzaprav je bil tisto le del računalnika, saj smo videli le terminal in tipkovnico. Računalnik je bil IBM 370 in je zasedal cele dvorane v kletnih prostorih.

Povedal sem, da smo vsi trije kandidati uspešno prestali prvo testiranje v Radovljici. To je bil le začetek štiri letne poti. Učili smo se programski jezik PL/1, pristopno metodo za VSAM datoteke, DL/1 za dostop do podatkovnih baz. Poleg računalniškega učenja smo se udeleževali še drugih dopolnilnih tečajev, naprimer iz matematike, Angleščine in strojepisja. Najprej smo se učili programiranja v tako imenovanem batch ali paketnem načinu. Naš način izobraževanja je bil tak, da smo najprej za določeni seminar dobili literaturo. Teorijo smo predelali v Centru vsi skupaj. Praktični del smo potem izvajali v Alpeturovem Centru v Loki in šele potem smo se udeležili istoimenskega seminarja v Intertrade centru v Radovljici. Ta center je bil središče za izobraževanje računalničarjev iz cele takratne Jugoslavije. Mi pa tam, ki smo prihajali iz Škofje Loke nismo imeli nobene prilagojene opreme. Delali smo povsem enako kot ostali udeleženci. Razlika je bila le v tem, da sva midva z Valterjem skoraj stalno v roki imela lupo.

Po približno enem letu skupnega izobraževanja v Centru in Radovljici pa smo se podali vsak na svoje delovno mesto, kjer smo potem opravljali prakso. Marjan je odšel v Luko Koper. On je imel še posebej težke pogoje dela, saj je bil že takrat popolnoma brez vida. Kakih posebnih pripomočkov pa takrat še ni bilo. Njegov edini pripomoček je bil optakon. Spomnim se, da so mu pred terminalom naredili neka vodila po katerih je potem lahko premikal kamero od optakona in tako iz ekrana bral tekst. To pa je bilo zelo naporno in se ne da primerjati z današnjo tehniko, ko imamo Braillove zaslone in Jaws.

Valter je opravljal prakso na Socialnem Zavarovanju v Ljubljani. Jaz pa sem se podal v domači kraj in sem bil na praksi v računskem centru Mure. Vendar pa je bilo nama z Valterjem neprimerno lažje, ker sva lahko še brala z pomočjo lupe. Drugih pripomočkov pač takrat še nismo imeli. Najtežje pa je bilo po programskih listah odkrivati napake. Program si najprej napisal v source obliki in ga poslal na prevajanje. Prevajalec je odkril sintaktične napake in o teh napakah spisal posebno listo. Kot imajo naravni jeziki svoj pravopis, imajo tudi programski jeziki neka pravila, katera moramo pri pisanju programa upoštevati. V primeru, da je bil program napisan brez napak se je najprej ustvaril objekt, tega pa je potem prevzel language editor in ustvaril fazo. Sledilo je še testiranje programa. Lahko se je zgodilo, da algoritem za neko opravilo ni bil pravilen ali pa je bila v programu kaka pomenska napaka potem izhodni podatki niso bili pravilni. Pomenske napake pa prevajalec ne more odkriti. Take napake lahko odkrijemo šele pri testiranju programa.

Tako smo delali in se usposabljali vsak na svojem koncu. Vsak je v teh centrih imel tudi svojega mentorja. Skupaj pa smo še vedno prihajali na seminarje v Radovljico in na učenje teorije v Center v Škofji Loki.

Na žalost pa se je zgodilo takole, da sem le jaz dokončal to izobraževanje in se potem po nekaj letih tudi zaposlil v AOP Mura, kot programer. Delal sem na področju osebnih dohodkov in kadrovsko socialne službe. Izpopolnil sem se tudi v programiranju CICS in sem zato večinoma delal na interaktivnih aplikacijah.

Leta 1986, delal sem že skoraj eno leto, sem dobil za tiste čase boljši pripomoček. Bilo je elektronsko povečalo, ki je bilo sestavljeno iz dveh delov. Navadnega črno belega monitorja in kamere, ki je bila postavljena pred računalniškim terminalom. Kamera je bila nameščena na posebnem stojalu pred terminalom. Moral sem jo ročno premikati. Snemala je tekst iz računalniškega terminala in ga prenašala na drugi večji monitor, kjer se je potem prikazoval povečani tisk. Za tiste čase kar draga zadeva, mi je zelo olajšala delo. Ni mi bilo treba stalno držati v roki lupe. Na ta način sem delal do upokojitve leta 1996.

Sedaj uporabljam sodoben Pentium računalnik z Braillovim zaslonom in Jaws umesnikom za slepe. Primerjava med to sodobno opremo in tisto iz začetkov ukvarjanja z računalništvom skoraj ni mogoča. Neverjeten napredek elektronike tudi nam, ki imamo težave pri korespondenci z videčimi, olajšuje tudi to opravilo in nam na ta način omogoča še večjo samostojnost. Razvoj tehnike pa gre naprej in verjamem, da nas bodo tudi v bodoče presenečali s še boljšimi orodji za še lažje delo.

[Na kazalo](#)

Test: **ORODNA VRSTICA NAJDI.SI ZA V INTERNET EXPLORER**

Marino Kačič

Ljubljana, junij 2002

Imate željo hitro in enostavno na enem mestu preizkati informacije po svetovnem spletu ali hitro in brezplačno poslati SMS sporočilo kolegom na GSM telefon in to iz enega samega programa?

ORODNA VRSTICA Najdi.si je programski dodatek z orodji za brskalnik Internet Explorer. Omogoča vam hiter dostop do spletnih iskalnikov Najdi.si in Google. Poleg tega ponuja hitro in brezplačno pošiljanje SMS sporočil v slovenska mobilna omrežja, označevanje in iskanje teksta na spletni strani kjer se trenutno nahajate. Prikazuje pa vam tudi relevantnost posamezne strani glede na podatke, ki jih ima iskalnik Najdi.si o tej spletni strani.

Orodna vrstica Najdi.si izgleda kot vodoravni pas, visok 3 do 4 centimetre in se nahaja znotraj delovnega okna Internet Explorerja. V levi polovici orodne vrstice je vnosno polje v katerega vtikamo iskalne nize. Levo od vnosnega polja je logotip najdi.si. Če nanj kliknemo, se odpre ruletni menu z kopico hitrih povezav, navodil za uporabo, ukazov za prilagajanje, čiščenje zgodovine iskanja, odstranitvev orodne vrstice ipd.

Sugestija: slepi uporabniki Jawsa, mu morajo pri prvi uporabi ročno "pokazati" kje se nahaja opisani logotip. To storijo z "grafic labeler" (insert+g), Jaws jo bo tako pri nadaljnem delu prepoznal in prikazal. S klikom na ta logotip, slepi lahko naredijo to na braillovem zaslonu, se bo odprl omenjeni ruletni menu. Po opcijah znotraj tega menija se lahko giblje s smernima tipkama gor/dol.

Desna polovica orodne vrstice je sestavljena iz gumbov: išči po iskalniku Najdi.si, išči po iskalniku Google, pošlji SMS sporočilo, Išči besedilo po spletišču, Označi določeno besedilo na naloženi strani, določi rang strani. Za vse te gumbe lahko izberemo v prej omenjenem meniju možnost, da se pokaže tekstualen opis gumbom. Za vse, ki raje uporabljate tipkovnične ukaze pa so na voljo še hitre tipke.

Sugestija: navodila za uporabo in seznamom hitrih tipk, dobite v meniju orodne vrstice.

Orodno vrstico Najdi.si, sem testiral v MS Internet Explorer-ju 5.5, operacijskem sistemu Windows 98, s programskim vmesnikom za slepe - Jaws za Windows 4.02 in prenosnim braillovim zaslonom Braille Wave. Med testiranjem se je orodna vrstica pokazala v celoti dostopna za slepe/slabovidne. Pohvalno je, da je tudi instalacija tako preprosta, da jo lahko izvede vsak z enim pritiskom na gumb in jo po parih sekundah že uporablja. Če se pa premisli, jo lahko kadarkoli z drugim klikom na

gumb, odstrani. Orodno vrstico pa lahko tudi začasno skrijemo ali ponovno prikažemo, kar izvedemo v Internet Explorerju kjer so nastavitve za orodne vrstice.

Sedaj pri brskanju po spletnih straneh, lahko v kateremkoli trenutku poiščemo karkoli v svetovnem spletu. Napišemo iskani niz (besedo, frazo, naslov ...) v polje za vnos in pritisnemo gumb najdi.si (zadostuje tipka enter) ali pritisnemo gumb Google (ali alt+g) in že nam eden od največjih iskalnikov na svetu v delčku sekunde ponudi zadetke. Če pa želimo poslati SMS sporočilo, na GSM telefon, lahko pošljemo hitro sporočilo, direktno iz polja za vnos. vpišemo številko in željeno besedilo in s pritiskom na tipko enter, odpošljemo. Druga možnost je, da z gumbom "pošlji SMS" odpremo obrazec za pošiljanje SMS sporočil. Med drugim nam ta obrazec ponuja interni imenik (addressar), kjer lahko shranimo GSM številko pod željenim imenom, da bomo naslednjič imeli možnost hitre izbire naslovnika.

Še dve praktični lastnosti orodne vrstice Najdi.si!

Iščemo lahko tudi znotraj spletišča oziroma ene spletne strani. To pomeni, da ko se nahajamo na neki spletni strani, lahko iščemo zadetke po podstraneh te spletne strani. Torej funkcionira kot iskalnik za eno spletno stran. (opomba: ta funkcija deluje le, če je stran vpisana v spletni iskalnik Najdi.si.)

Obstaja pa še funkcija iskanja zelenega teksta na naloženi strani. Ta funkcija je podobna ukazu "išči" oziroma ctrl+f, le da jo pri nadaljnjih iskanjih ni potrebno vsakič ponoviti.

KLJUČNE INFORMACIJE

KAJ: orodna vrstica Najdi.si za Internet Explorer

ZAHTEVE: MS Windows in MS Internet Explorer 5 ali novejši

CENA: brezplačno

LASTNIK: www.najdi.si

KJE SE DOBI: [klikni tukaj in si preberi](#)

KOMENTAR: Zelo praktičen pripomoček, saj imamo na enem mestu možnost iskanja na različnih ravneh spletnih strani: web, spletišče, podstran in tekst. Ponuja hiter dostop do imenika elektronskih naslovov, poslovnega imenika, e-čestitk ...

Omogoča tudi praktičen, enostaven, zanesljiv in izredno hiter način pošiljanja SMS sporočila v omrežja slovenskih mobilnih operaterjev. Stvar je v celoti dostopna za slepe/slabovidne in seveda za vse ostale. Edina resna pomankljivost je, da ne moremo pošiljati SMS sporočil na omrežje 070. Na začetku je bilo tudi to možno, sedaj pa operater mobilne telefonije Vega tega baje ne podpira.

Lastnik orodne vrstice Najdi.si se ni odzval Na mojo sugestijo, da bi dodal hitre tipke (bližnico) za dostop do menija orodne vrstice. S tem bi slepim omogočil lažje delo in hitrejši dostop.

[Na kazalo](#)

Test: **DEBINET - SPLETNO OKNO ZA DEBITELOVE NAROČNIKE**

Marino Kačič

Ljubljana, maj 2002

Ste si kdaj zaželeli, da bi od doma hitro in enostavno uredili vse opravke s svojim operaterjem ali imeli popoln nadzor nad uporabo in plačilom storitev?

DEBINET je Debitelovo spletno naročniško okno, ki prek interneta ponuja hiter vpogled in enostavno upravljanje naročniškega razmerja, na primer:

- vpogled v tekoči mesečni znesek pogovorov,
- pregled in tiskanje izdanih mesečnih računov,
- izpis pogovorov za pretekli mesec
- podroben pregled pogovorov za pretekli mesec,
- pregled vseh vključenih GSM in dodatnih storitev,
- naročanje vseh sprememb ali novih storitev,
- posamično ali skupinsko pošiljanje SMS sporočil,
- upravljanje z eno ali več GSM številkami.

Debinet - individualno spletno okno za Debitelove naročnike je preprosta spletna stran, ki ima na vrhu opravilno vrstico z številnimi ukazi s pomočjo katerih priključimo zeleno funkcijo. Le ta se prikaže na osrednjem delu spletnega okna. Zaradi zaščite podatkov in individualnega upravljanja, je dostop zaščiten z osebnim imenom in geslom, ki ga ob prvi prijavi registrirate. Ob naslednjih obiskih pa samo vpišete in že lahko uporabljate storitve, ki jih ponuja Debinetovo spletno okno.

Debinet, sem testiral v MS Internet Explorer-ju 5.5, operacijskem sistemu Windows 98, s programskim vmesnikom za slepe - Jaws za Windows 4.02 in prenosnim braillovim zaslonom Braille Wave. Med testom se je pokazalo, da je dostopnost za slepe/slabovidne skoraj popolna. Edina funkcija, ki za enkrat ni čisto dostopna je podroben pregled mesečnih klicev, ker ta funkcija zahteva zaradi varnosti postopek identifikacije. Ko želite tak podroben ogled spiska mesečnih klicev, pošljejo na vaš GSM telefon kodo, ki jo vpišete, da bi dobili izpis klicev. V prihodnosti bo ta funkcija dostopna tudi za slepe/slabovidne, saj po zagotovitvi predstavnikov Debitela, nadgrajujejo storitev, v kateri bo možna identifikacija z digitalnim certifikatom.

Opomba: Debinet na začetku ni bil dostopen za slepe uporabnike, saj je opravilna vrstica zgrajena v grafični obliki. Alternativnega teksta pa ni bilo. Pohvalno je, da so se predstavniki Debitela na mojo sugestijo hitro odzvali, vzpostavili stik in Debinetovo okno dopolnili tako, da je za slepe dostopno. Obljubili so, da bodo enako storili tudi na Debitelovi splošni spletni strani?

KLJUČNE INFORMACIJE

KAJ: Debinet - individualno spletno okno za Debitelove naročnike

ZAHTEVE: računalnik z nameščenim novejšim internetnim brskalnikom

PONUDBNIK: www.debitel.si

CENA: storitev je brezplačna

KJE: [Stran za prijavo](#)

KOMENTAR: Debinet je zelo preprost in učinkovit način pregleda in upravljanja z vsemi storitvami, ki jih ponuja Debitel. Ni potrebno izpolnjevanje tiskanih obrazcev ali branja računov z malimi črkami. Zato je še posebej primeren način samostojnega upravljanja za slepe in slabovidne. Z dodatnimi storitvami, ki jih obljublja operater, bo ta možnost še bolj razširjena.

KRITERIJI: Za testiranje Debitlovega individualnega spletnega mesta sem se odločil zato, ker omenjeni operater ponuja slepim/slabovidnim dodatne ugodnosti. Zato sklepam, da ima velika večina slepih/slabovidnih sklenjeno naročniško razmerje z omenjenim operaterjem. V kolikor se bo izkazalo drugače, bomo izvedli test tudi z drugimi operaterji mobilne telefonije.

[Na kazalo](#)

Izkušnje: **KAKO LAHKO SLEPI S POMOČJO RAČUNALNIKA IN MOBILNEGA TELEFONA POŠILJAMO ALI BEREMO SMS SPOROČILA**

Blaž Petrovič

Ljubljana, maj 2002

GSM mobilna telefonija je v zadnjem času naredila pravo revolucijo na področju telefonije. Približno leto po tistem, ko so uvedli gsm v Slovenijo sem tudi jaz postal Mobitelov naročnik. Do sedaj sem imel že vrsto telefonov od:

Ericsona, Panasonica, Motorole, Samsunga Siemensa in končno sem se ustavil in osredotočil na Nokio, ki je po mojem najboljša, saj me je njena izjemna kvaliteta presunila.

Zvok je zelo čist in dobro slišen. Njeni meniji so logični, preprosti in zelo lepo urejeni npr: Sporočila, zadnji klici, profili, nastavitve, igre, kalkulator, koledar, storitve, IR IR pomeni infra rdeč port oziroma vrata, ki omogoča povezovanje telefona in računalnika. Tako kot se je razvijala mobilna telefonija, so se razvijali tudi telefonski aparati in programska oprema, ki je tudi za slepe/slabovidne lahko zelo uporabna.

Danes vam želim predstaviti, kako lahko slepi s pomočjo računalnika in mobilnega telefona pošiljamo ali beremo sms sporočila, ki nam jih drugi pošljejo!

Najprej moramo vedeti, da poleg programske opreme potrebujemo tudi ustrezno strojno oziroma hardwer-sko opremo, Da lahko računalnik in mobilni telefon med seboj komunicirata. V našem primeru potrebujemo ali kabel za povezavo računalnika in telefona, ki ga prek tega kabla priključimo na ustrezen COM priključek. Kabel stane v redni prodaji približno 14.500 sit. Druga možnost pa je, da kupimo IR-vmesnik, ki omogoča brezžično komunikacijo med telefonom in računalnikom. (Opomba: pogoj zato je ustrezna matična plošča, ki ima priključek za ta port.) Cena IR porta v redni prodaji je od 6.500 SIT dalje.

V prvem primeru enostavno priključimo telefon na kabel in poženemo program pc suite, katerega bom kasneje podrobneje opisal. Pri infrardeči povezavi pa aktiveramo telefonov meni: infrardeč ali infrared. Nato telefon približamo računalniku, ki ga zazna, na kar nas opozorijo Windowsi z zvočnim signalom.

Ob nakupu aparata Nokia (ne pri vseh modelih) dobimo zraven tudi cd s programsko opremo na katerem so: gonilniki za modem, predstavitev telefona, ki ga imamo v različnih jezikih (op. predstavitev je glasovna)in Nokia PC suite, ki omogoča kontrolo

nad telefonom, naprimer kopiranje imenika na drugi aparat, omogoča sinhronizacijo z outlookom kar pomeni, Da lahko sinhroniziramo celoten koledar ali drugo.

Osredotočil se bom na program Phone editor, ki ga najdemo v programu pc suite. Program omogoča pregled profilov kot so: na prostem, splošni, sestanek, pager, tihi itn. Opisane profile prilagajamo glede na okolico kjer se trenutno nahajamo. Primer: Če smo na sestanku bomo vključili profil sestanek. Če nas kdo kliče nam bo telefon samo enkrat zapiskal. Seveda pa imamo v tem meniju še druge možnosti: Nastavljamo lahko jakost zvonjenja, vključimo ali izključimo vibracijsko zvonjenje in drugo.

Prvi meni je "file" v katerem imamo samo možnost exit oziroma izhod če se premaknemo s puščico desno, pridemo do menuja "go" v katerem imamo naslednje možnosti:

- Contacts - v katerem lahko pregledujemo številke shranjene v telefonskem imeniku na kartici ali telefonu. Lahko jih urejamo, brišemo, dodajamo.
- Messages - kjer so SMS sporočila. Lahko jih preberemo, brišemo, pošiljamo ali sprejemamo nova SMS sporočila.

Ostali menuji so še: Profiles, settings in monitor, ki pa ni uporaben za slepega saj se na ekranu napiše samo ime operaterja ter stanje baterije in signala.

Opomba: program PC suite sem testiral z nokia 6310. Obstaja še kopica podobnih Nokijinih GSM telefonov, seveda pa ima vsak izmed njih svojo verzijo programske opreme PC suite.

Program messages deluje kot raziskovalec. Naprimer, dana telefon dobimo sms sporočilo in bi ga radi prebrali. Najprej med seboj povežemo telefon in računalnik, nato gremo v programu messages v inbox ter ga odpremo, kot če bi v Windowsowem raziskovalcu želeli odpreti pogon C. Potem se s tabulatorjem pomaknemo do "list view" in s presledkom označimo sporočilo, ki ga želimo prebrati. Še potrdimo z tipko enter in sporočilo že lahko beremo.

Opomba: ko preberemo prvo sporočilo in če želimo prebrati naslednje moramo najprej aktivirati Jaws kurzor, se pomakniti do tipke inbox ter s simulacijo levega klika miške aktivirat ukaz. Šele potem smo spet v inboxu, kjer lahko nadaljujemo z branjem. Ob tretjem sporočilu, ki ga želimo prebrati nam te simulacije ne bo potrebno več narediti. Ta pomanjkljivost me je nekaj časa motila, a sem se je navadil.

Če želimo odgovoriti na dobljeno SMS sporočilo preprosto pritisnemo tipko kontrol+r, kot pri Outlook Expressu in vpišemo sporočilo. Če pa želimo poslati sporočilo, gremo v menu message in nato v polje write message ter potrdimo in že lahko pišemo besedilo. Sporočilo odpošljemo tako, da se s tabulatorjem pomaknemo do naslednjega polja: Recipient oziroma prejemnik, kjer vtipkamo telefonsko številko prejemnika ali ga izberemo, če ga imamo shranjenega v imeniku. Z bližnjico CTRL+d sporočilo odpošljemo. (Op. če napišemo sporočilo dalše kot 160 znakov bo poslano v dveh delih.) V programu Messages so še druge možnosti: Pregled izbrisanih sporočil, pregled poslanih sporočil in drugo.

Prednosti in slabosti:

Prednosti: Samostojno lahko beremo in pošiljamo sporočila.

Slabosti: Ne moremo brati in pošiljati sporočil brez osebnega računalnika. Po zagonu PC suite programa, moramo pred prvim branjem SMS sporočila, narediti simulacijo miškega klika.

S takim načinom komuniciranja z ostalimi sem zadovoljen, saj mi ni potrebno nadlegovati videče, da mi berejo sporočila pa tudi zasebnost je večja. Zato mi marsikdo ne verjame, da sem slep.

Prijetno pošiljanje in branje sms sporočil vam želim, Blaž.petrovic@telemach.net

,
[Na kazalo](#)

Iz prakse: **SEMINAR O UPORABI RAČUNALNIŠKE PROGRAMSKE OPREME ZA SLEPE IN SLABOVIDNE PRI POUKU GEOGRAFIJE, BIOLOGIJE IN SLOVENSKEGA JEZIKA**

Damijana Dušak

Zavod za slepo in slabovidno mladino Ljubljana

Seminar je potekal v Zavodu za slepo in slabovidno mladino v Ljubljani, dne 18. aprila 2002, po naročilu Ministrstva za šolstvo znanost in šport. Izvajalci smo bili: Roman Brvar, Aksinja Kermauner in Damijana Dušak. Vsi trije zaposleni v ZSSM in smo zato seminar vodili kot praktiki.

Seminarja se je udeležilo 11 od 15 vabljenih oseb, ki že delajo s slabovidnimi učenci in dijaki. Le ena udeleženka se je želela seznaniti s problematiko dela s slabovidnimi prej, saj predvideva, da bo v naslednjem šolskem letu imela v razredu tudi takega učenca, ki bo potreboval dodatno pomoč ali bolj rečeno drugačen pristop pri podajanju in osvajanju učne snovi.

V uvodu smo udeležence seznanili z minimalno opremo, ki naj bi jo omenjeni učenci uporabljali v šoli pri pouku in doma. Seznanili smo jih s proizvajalci in cenami informacijske in komunikacijske opreme za slepe in slabovidne ter jim nakazali dobre in slabe strani pri njihovi uporabi.

Za tem smo si ogledali specializirano opremljene učilnice za računalništvo, geografijo, zgodovino, biologijo in učilnico za slovenski jezik. Sledile so delavnice, ki so imele namen pokazati, kako učitelj uporablja predstavljeno računalniško opremo in kako prilagaja in prireja učne materiale za učence ter kako se učenci na to odzivajo. Zaključni del je bil v obliki plenarnega poročanja iz delovnih skupin in debate.

Vsi smo si bili enotni v naslednjih ugotovitvah:

- integracija DA, vendar ne za vsako ceno
- potrebno je obvezno izobraževanje učiteljev, ki se srečujejo oz. ki se bodo srečevali s takimi učenci in dijaki.
- trenutno so taki učenci in dijaki potisnjeni na stranski tir, kajti prav sedaj je bolj pomembno izobraževanje za devetletko. Učitelji porabijo 5 delovnih dni na leto za

tovrstno izobraževanje in vključevanje v 9-letno OŠ.

- trenutno so taki učenci nemoteči v razredu, (so pridni in ne razgrajajo), učitelji ne vedo, koliko znanja in veščin naj od njih zahtevajo. Še vedno se jim smilijo, ker jih ne poznajo, ker ne poznajo njihovih diagnoz o vidu in kako naj preostali vid uporabljajo.

- ali je smiselno nabavljati za vsakega učenca opremo, ki ni prav poceni? Ali bodo šole zmogle tako veliko finančno breme. Po nekaj letih bo tak učenec končal OŠ.

Kam s to opremo, ki bo več ali manj zastarela?

- mogoče bi bilo smiselno ustanoviti center za izposojanje take opreme. V tem cenru pa bi moral obvezno biti zaposlen tudi strokovnjak, ki bi učni pripomoček znal svetovati in ga po potrebi tudi servisirati in dopolnjevati, če bi to bilo potrebno.

Problemov je in bo veliko. Življenje teče dalje, tudi življenje slepih in slabovidnih. Boj za obstanek in vključitev v družbo je neusmiljen. Ostane nam le ena skupna misel: Nprestano dokazovanje in opozarjanje, da živijo med nami tudi drugačni ljudje, ki zmorejo enako ali včasih še več od nas, le pogoje jim moramo zagotoviti.

Imejmo v mislih:

Da ti drugačni ljudje želijo biti vključeni v okolico, kjer živijo.

Da ti ljudje ne želijo usmiljenja in odzivanja v ozadje.

Da ti ljudje želijo dati enak prispevek družbi kot mnogi drugi.

Kdo jim bo pomagal v boju dokazovanja, da so (ne po lastni krivdi) prikrajšani za "normalno" življenje?

Kdo jim bo verjel, da za svoje "normalno" življenje potrebujejo tako drage pripomočke?

Le upamo lahko, da se slepi in slabovidni ljudje ne bodo vrnili na tisto življenjsko raven kot pred mnogimi leti, ko bodo morali za preživetje na ulico s klobukom v roki.

Da le ne bi bilo tako!

damijana.dusak@quest.arnes.si

[Na kazalo](#)

Poročilo: **KAJ JE BILO NA TELEINFOSU'02 ZANIMIVEGA ZA OSEBE Z INVALIDNOSTJO?**

dr. Danilo Pumpernik

Društvo invalidski forum Slovenije

V dneh od 10. do 12. aprila je bil v Cankarjevem domu letošnji Teleinfos'02. Vsakoletni Teleinfos je osrednja prireditel v regiji Alpe-Jadran, ki je namenjena promociji najširše uporabe telekomunikacij in informacijskih tehnologij.

Življenja brez pridobitev informacijske tehnologije in telekomunikacijskih storitev si ne moremo več zamisliti. Razvoj sodobne informacijske družbe gre v smeri podpore storitvam, ki so namenjene splošni javnosti. Krog uporabnikov takih storitev se hitro

povečuje zaradi večje dostopnosti telekomunikacijske opreme in seveda vedno večje ponudbe informacijskih in telekomunikacijskih storitev. Zato je tem bolj pomembno, da so te storitve za uporabnika prijazne in da je taka tudi oprema. Nove tehnologije prinašajo za osebe z invalidnostjo obljube, da bodo lahko opravljali opravila, ki jih sicer zaradi svojih okvar ne bi zmogli. Zato je tem bolj pomembno, da se pri načrtovanju nove opreme in storitev dosledno upošteva geslo lanskega mednarodnega dneva oseb z invalidnostjo, ki je bilo "načrtovanje in oblikovanje za vse" ("design for all"). Kako pa se odločilni nosilci razvoja tega zavedajo?

Z mešanimi občutki in pričakovanji sem se kot tetraplegik odpravil na letošnji Teleinfos. V veliki dvorani so bile na voljo multimedijske predstavitve (TV Slovenija, Simobil, Ericksson, Mobitel, Iskratel, Telecom, Optima in drugi), v drugem predverju pa so bile tematske predstavitve v tematskih parkih (e-uprava, e-trgovina, zgodovina telekomunikacij, e-izobraževanje, internetna in mobilna zabava, internetne zdravstvene storitve, medijske storitve in drugo). Teleinfos'02 je ponujal tudi splošna seminarska predavanja, predavanja za poznavalce, predavanja za učence dijake, njihove mentorje in študente, ustvarjalne delavnice, okrogle mize in mini-konference.

Spraševal sem se, kaj od te bogate ponudbe je primerno za osebe z različnimi oblikami invalidnosti, tako za senzorično prizadete (slepe, gluhe), telesno prizadete (gibalna oviranost, ohromelost) kot tudi za duševno prizadete (težave pri učenju, zaznavanju, komuniciranju). Priznani strokovnjaki s področja informatike za osebe z invalidnostjo predlagajo določitev potreb uporabnikov glede prizadetosti sluha, prepoznavanja glasu in govora, okvar vida, delovanja zgornjih okončin, premikanja, branja in pisanja (dyslexia), kognitivnih funkcij in različnih motenj zavesti. Pri opremi so potrebne prilagoditve tako pri strojni kot tudi programski ponudbi. Jasno je, na primer, da potrebuje slepi uporabnik bistveno drugačne prilagoditve standardne opreme in storitev kot oseba z okvaro rok.

Ločeno od zahtev prilagojenosti opreme in storitev pa je treba obravnavati njeno stroškovno dostopnost oziroma razpoložljivost. Relativno visoka cena osebnih računalnikov in ostale informacijske opreme predstavlja večkrat nepremostljivo oviro za ljudi iz nižjih socialnih plasti, kamor v večini primerov spadajo tudi osebe z invalidnostjo. Rešitev je v kar se da demokratičnem pristopu, ki bo zagotavljal, da nihče ne bo izključen iz informacijske družbe zaradi finančnih ovir. Vprašanje plačila običajnih telekomunikacijskih povezav, pa tudi specialnih (npr. video-telefonije), bo treba obravnavati v okviru denarnih ali drugih pomoči v socialnem varstvu.

Kaj je torej letošnji Teleinfos'02 konkretnega ponujal invalidni populaciji? Kot je bilo pričakovati, je imel svoj razstavni prostor v tematskem parku Center slepih in slabovidnih Škofja Loka, kjer se je dalo marsikaj pomeniti o internetu in nasploh o računalništvu za slepe in slabovidne in dosti stvari tudi preskusiti. V zvezi s to problematiko bi omenil še ustvarjalno delavnico o trendih v spletu, kjer so predstavniki podjetja Arctur iz Nove Gorice jasno poudarili, da s sodobnim pristopom ni nobenih ovir za izdelavo spletnih strani, ki so dostopne za slepe in slabovidne, pa tudi za drugače prizadete ljudi. Torej vzroke, da je pri nas zelo malo oziroma skoraj nič takih strani, je treba iskati v premajhni ozaveščenosti naročnikov spletnih strani in v njihovi brezbržnosti do oseb z invalidnostjo. Žalostno je, da so nedostopne strani, ki bi po svoji naravi nujno morale biti (državna uprava, vlada, rehabilitacijski inštituti ...). Tu morajo nekaj narediti oblastveni organi (Ministrstvo za informacijsko družbo,

Vladni center za informatiko). Zlasti zaskrbljujoča je dostopnost načrtovanih informacijskih aktivnosti državne uprave. Civilna družba pa je poklicana, da pravočasno predstavi take probleme in opozori na njih.

Druga skupina ljudi s posebnimi potrebami, ki ni bila spregledana na Teleinfosu'02, so bili gluhi in naglušni. V prvem predverju v tematskem parku je razstavljala Zveza gluhih in naglušnih Slovenije. Njena predstavitev je bila osredotočena na prilagoditev avdio komunikacijskih sredstev, žal pa ni bilo primerov avdio vizualne tehnologije. Moderne trende na tem področju je predstavil naš priznani strokovnjak s Centra za študij na daljavo Univerze v Mariboru dr. M. Debevc, ki je predaval na splošno o informacijski tehnologiji za gluhe in naglušne. Omenim naj, da je dr. Debevc nosilec mednarodnega projekta o izobraževanju na daljavo VISIOCOM, ki je trenutno namenjen gluhim osebam, v prihodnosti pa ga namerava razširiti tudi za druge vrste invalidnosti oziroma prizadetosti.

Nazadnje naj omenim še svoj prispevek. V sklopu splošnih seminarских predavanj sem predstavil predavanje Ugodnosti učenja in dela na daljavo za osebe z invalidnostjo. Predstavil sem učenje in delo na daljavo kot novi aktivnosti v informacijski družbi in analiziral njuno primernost za osebe z invalidnostjo. Sledilo je nekaj napotkov, ki jih strokovnjaki in osebe z invalidnostjo naslavljajo na politične kroge. Na koncu sem obravnaval še nekaj ilustrativnih primerov učenja in dela na daljavo s tega področja v Evropski Uniji in nekaterih njenih članicah ter spregovoril o razmerah pri nas in opisal nekaj iniciativ. Žal so bila predavanja v popoldanskem času, ko je bil na sporedu tudi moj prispevek, slabo obiskana in kot običajno med poslušalci ni bilo tistih, ki bi lahko največ pripomogli k izboljšanju razmer na tem področju.

Za konec bom strnil še splošna opažanja in vtise. Med obiskovalci je bilo moč opaziti osebe na invalidskih vozičkih, čeprav ne pogosto. Mislim pa, da je bilo tematike, posvečene ljudem s posebnimi potrebami glede na celotno ponudbo premalo. Če želi postati informacijska družba za vse, odprta, tudi za tako imenovane marginalne skupine, kamor spadajo tudi osebe s fizično, senzorično ali duševno prizadetostjo oziroma invalidnostjo, se morajo odločilne strukture bolj prizadevati, da nove tehnologije ne bodo prinesle tem ljudem dodatne osamitve in odtujitve glede na splošne življenjske tokove. Vsakoletna prireditev Teleinfos je lepa priložnost zato. Upajmo, da bodo zaključki ob Teleinfosu'03 bolj optimistični. Tudi Na nas samih pa je, da bomo k temu z lastno dejavnostjo pripomogli.

[Na kazalo](#)

Novičke: **INFORMACIJE IZ KIBER SVETA**

Marino Kačič

ICC - International Computer Camp.

Od, 21. julija do 7. avgust 2002, bo v Loughborough (Velika britanija), potekal deveti mednarodni računalniški tabor za slepe in slabovidne dijake/štolente.

[REHACARE 2002](#) - mednarodni sejem specialne in rehabilitacijske opreme
Med 23. in 26. oktobrom 2002, bo v Düsseldorfu (Nemčija) potekal trinajsti
mednarodni sejem rehabilitacijske in specialne opreme.

[JAWS 4.5](#) - vmesnik za slepe

V Freedom Scientific za konec poletja napovedujejo novo različico Jawsa 4.5, ki bo
med drugim podpiral Macromedia player, tabele v realni obliki (op. tudi v HTML
dokumentih), imel pa bo tudi povsem nov modul za igranje iger, ipd.

[INTEL](#) - proizvajalec procesorjev za računalnike

Intel je sredi meseca napovedal znižanje cen za procesorje pentium IV., od 12% do
53%, kar naj bi se poznalo na nižji ceni računalnikov. Upajmo, da kmalu tudi v
Sloveniji.

[Na kazalo](#)

=====

=====

Oblika, ime in vsebina e-revije RIKOSS so avtorsko zaščiteni. Protizakonito je
kopiranje, posredovanje ali kakršna koli drugačna uporaba brez pisnega dovoljenja
uredništva. Revijo ste v skladu s 45a. členom Zakona o varstvu potrošnikov prejeli
na osnovi vaše prijave na spletnih straneh revije Rikoss ali na osnovi vaše ali
prijateljeve elektronske prijave. V primeru, da ste pomotoma dobili e-revijo vas
prosimo, da nam sporočite in izbrisali vas bomo iz seznama naročnikov.

Predloge/priporobe, naročila/odjavo, pišite v [Uredništvo](#)
[Tu pa odsrfate Na domačo stran Rikoss](#)

© 2002-2005, Uredništvo Rikoss, [Zveza društev slepih in slabovidnih](#)
[Slovenije](#)